

CONSUMER BEHAVIOR IN WINE MARKET

Surat Supichayangkool^{1*}

¹Graduate School of Commerce, Burapha University, Chon Buri 20131, Thailand

ABSTRACT

Customers in each market segmentation are difference in their wants and behaviors. Marketers must understand their requirements in order to create suitable marketing strategies in order to gain competitive advantages. Consumers in wine market can be segmented by demographic factors, psychological factors, and cultural factors.

Keywords: Market segmentation, wine industry

Burapha University

พฤติกรรมผู้บริโภคในอุตสาหกรรมไวน์

สุรัติ สุพิชญางกูร¹

¹วิทยาลัยพาณิชศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา, ชลบุรี 20131, ประเทศไทย

บทคัดย่อ

พฤติกรรมและความต้องการการบริโภคไวน์มีความแตกต่างกันในแต่ละกลุ่มผู้บริโภค นักการตลาดต้องทำความเข้าใจความต้องการของผู้บริโภคแต่ละกลุ่มซึ่งจะสามารถกำหนดกลยุทธ์ทางการตลาดได้อย่างเหมาะสมก็ตามความจำเป็น เชิงการแบ่งขั้น ซึ่งการแบ่งส่วนทางการตลาดของผู้บริโภคไวน์สามารถแบ่งตามปัจจัยประชากรศาสตร์ ปัจจัยจิตวิทยาและปัจจัยด้านวัฒนธรรม

คำสำคัญ: การแบ่งส่วนการตลาด, อุตสาหกรรมไวน์

ไวน์เป็นเครื่องดื่มที่ได้รับความนิยมนานหลายศตวรรษ ในประเทศไทยการบริโภคอาหารทุกมื้อหากปราศจากการเสริฟไวน์แล้วถือเป็นการรับประทานอาหารที่ไม่ครบถ้วน จากสถิติล่าสุดของการบริโภคไวน์ที่เก็บข้อมูลโดย Organisation Internationale de la vigne et du vin [OIV] (2008) ประเทศไทยผลิตไวน์มากที่สุด คือ อิตาลี (45,981,000hl) รองลงมาคือฝรั่งเศส (45,672,000hl) สเปน (34,755,000hl) สหรัฐอเมริกา (19,870,000hl) อาร์เจนตินา (15,046,000hl) จีน (12,000,000hl) เยอรมัน (10,261,000hl) และ ออฟริกาใต้ (9,783,000hl) สำหรับอosten เดียวกันนี้เป็นอีกประเทศที่มีชื่อเสียงในการผลิตไวน์นั้น ข้อด้อยในอันดับที่ 9 9,620,000hl

ในปี 2007 ประเทศไทยคนนิยมบริโภคไวน์มากที่สุด คือ ประเทศไทยฝรั่งเศส ประชาชนบริโภคไวน์ 52.1 l/hbt รองลงมา คือ อิตาลี 45.0 l/hbt โปรตุเกส 42.5 l/hbt สเปน 29.7 l/hbt อาร์เจนตินา 28.3 l/hbt อังกฤษ 26.9 l/hbt และออสเตรเลีย 22.9/ hbt (OIV, 2008)

ถึงแม้ว่าการบริโภคไวน์จะเป็นกิจวัตรของคนไทย หรือชาติตะวันตกแต่อุตสาหกรรมไวน์มีการแบ่งขั้นกันสูง ทั้งจากผู้ผลิตภายในประเทศและไวน์ที่นำเข้าจากต่างประเทศ เช่นในประเทศไทยเชอร์เรนด์ ไวน์ที่ประชาชนบริโภคกันหนึ่งในสามเป็นไวน์ที่ผลิตในประเทศ ส่วนอีก

สองในสามเป็นไวน์นำเข้าจากต่างประเทศ (OIV, 2008)

การเลือกซื้อไวน์เป็นกระบวนการซับซ้อนในการตัดสินใจซื้อ เนื่องจากมีไวน์หลากหลายชั้น เช่น ในอเมริกามีไวน์มากกว่า 10,000 ยี่ห้อ (Franson, 2006) โดยที่ประมาณ 3,000 ยี่ห้อจำหน่ายในชูปเปอร์มาร์เก็ต และไวน์มีทั้งที่ผลิตในประเทศแบบ Mass market ที่ไม่มียี่ห้อใดเป็น Top-of-mind brand ที่สามารถมีส่วนแบ่งทางการตลาดเกิน 4% (Brandes, 2005 cited in Sherman & Tuten, 2011) ท้ายสุด คือ การที่ไวน์แต่ละขวดไม่นิยมการโฆษณาสินค้า อีกทั้งผู้บริโภค มีความเสี่ยงในการซื้อสินค้าว่าไวน์ขาดที่ซื้อไปนั้นจะมีรสชาติจะดีหรือไม่ (Barber & Almanza, 2006) ดังนั้นการที่ผู้ผลิตต้องเพชิญกับการแบ่งขั้นสูงทำให้ผู้ผลิตต้องใช้กลยุทธ์ทางการตลาด การทำความเข้าใจพฤติกรรมผู้บริโภคและการเลือกส่วนแบ่งทางการตลาดที่เหมาะสม และถูกต้อง จึงเป็นสิ่งสำคัญ

พฤติกรรมผู้บริโภค

ผู้ผลิตต้องทำความเข้าใจผู้บริโภคว่าปัจจัยอะไรบ้างที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ ผู้บริโภคที่ต้องศึกษานั้นไม่เพียงแต่พวกลูกค้าปัจจุบัน ต้องหากลยุทธ์เพื่อจูงใจลูกค้ากลุ่มใหม่ ๆ ให้เข้ามาซื้อสินค้า อีกด้วย การสร้างความจำเป็น เชิงการแบ่งขั้น คือ การที่ผู้ผลิตสามารถ

ผลิตสินค้าได้ตรงตามความต้องการของผู้บริโภคได้ดีกว่าคู่แข่งขัน

ผู้เขียนขออภัยตัวอย่างงานวิจัยที่ศึกษาพฤติกรรมผู้บริโภคไวน์ในประเทศตุรกี ที่ใช้ปัจจัยประชากรศาสตร์มาทำการศึกษา Gunay and Baker (2011) ระบุว่าร้อยละ 46 ของประชากรในประเทศที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไปนิยมการบริโภคไวน์ ร้อยละ 60 ของการบริโภคเป็นการดื่มที่บ้าน เมืองที่มีการบริโภคไวน์มากที่สุด คือ เมือง Izmir ที่อยู่ทางตะวันตกของประเทศตุรกี ส่วนเมืองอื่น ๆ ได้แก่ Mugla, Antalya, Tekirdag, Edirne, Aydin, Kirklareli, Canakkale, Artvin, และ Giresun รายงานวิจัยยังระบุอีกว่าร้อยละ 19 ของประชากรดื่มไวน์อย่างน้อยสักคราฟ์ละครั้ง

การนำเข้าและส่งออกไวน์ในประเทศตุรกีควบคุมโดย The Tobacco and Alcohol Market Regulatory Institution เครื่องดื่มผสมแอลกอฮอล์ที่ขายในตุรกีมียอดขายในปี 2008 คือ เบียร์ 925 ล้านลิตร Raki (เครื่องดื่มประจ้ำตุรกี) 45 ล้านลิตร ไวน์ 38 ล้านลิตร และวอสกี้ 9 ล้านลิตร การบริโภคไวน์ในตุรกีอัตราเพิ่มขึ้น 10% ในทุก ๆ ปีตลอด 5 ปีที่ผ่านมา (Gunay and Baker, 2011) อย่างไรก็ตาม Smith and Mitry (2007) ระบุว่าอัตราการบริโภคเครื่องดื่มผสมแอลกอฮอล์นั้นขึ้นอยู่กับสภาพเศรษฐกิจ การระหบneck ลักษณะของผู้บริโภคที่ทำให้บ้านกลุ่มหันมาดื่มเครื่องดื่มที่มีระดับแอลกอฮอล์ต่ำ เช่น ไวน์

ผลการวิจัยของ Gunay and Baker (2011) ที่ทำการศึกษาโดยใช้แบบสอบถามในการเก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่างผู้บริโภคไวน์ในเมือง Izmir จำนวน 350 ชุด และได้รับคืนกลับมา 214 ชุด สรุปได้ว่า ไวน์ที่นิยมดื่มมากที่สุด คือ ไวน์สีกุหลาบ รองลงมา คือ ไวน์ขาวและไวน์แดง

ตารางที่ 1 อัตราการบริโภคไวน์และเครื่องดื่มผสมแอลกอฮอล์เบร์ยี่เทียบระหว่าง Generation X และ Generation Y ในประเทศไทย

	Market penetration (%)				Daily frequency (%)		
	wine	beer	aperitif	spirits	wine	beer	Binge drinkers (%)
Gen X	45.5	55.4	45.1	31.3	10.7	6.1	12.8
Gen Y	57.9	58.7	36.6	26.8	22.8	6.6	8.5

นอกจากนี้พฤติกรรมผู้บริโภคยังสามารถแบ่งตามปัจจัยวิถีชีวิต เช่น รูปแบบการดำเนินชีวิต (Life style) ความเกี่ยวพันกันระหว่างสินค้าและผู้บริโภค (Product involvement) และจูงใจในประโยชน์ของสินค้า (Motivation from product benefits) และปัจจัยด้านวัฒนธรรม

1. รูปแบบการดำเนินชีวิต

รูปแบบการดำเนินชีวิต หมายถึง รูปแบบการดำเนินชีวิต การใช้เวลาและการใช้จ่ายเงินของคน (Blackwell et al., 2006) Bruwer and Li (2007) ระบุรูปแบบการดำเนินชีวิตของผู้บริโภคไว้ในประเทศอสเตรเลียไว้ ดังนี้

ก. กลุ่มนอนรักษา (Conservative) ที่มีความรู้ในเรื่องไวน์มาก เป็นกลุ่มที่มีประสบการณ์ดื่มไวน์นานนาน

ข. กลุ่มเน้นการเข้าสังคม (The enjoyment-oriented) ที่ชื่นชอบการเข้าสังคม นิยมการดื่มไวน์ในงานปาร์ตี้สังสรรค์กับมิตรหลายในช่วงอาหารค่ำ มักเป็นผู้บริโภคหันมุ่นสนใจที่ส่วนมากเป็นเพศหญิง

ก. กลุ่มดื่มตามมารยาท (The basic wine consumer) ที่ไม่ค่อยดื่มไวน์นักในช่วงเวลาปกติ

จ. กลุ่มผู้เกียรติที่มีเวลาว่างมาก (The mature) สามารถใช้เวลาในการศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับไวน์

ฉ. กลุ่มน้องใหม่ (The young professional) ที่เริ่มดื่มไวน์หรือการดื่มน้ำเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเจรจาธุรกิจ

Thach and Olsen (2004) ศึกษารูปแบบการดำเนินชีวิตของนักดื่มไวน์ในอเมริกา พบว่า สามารถแบ่งรูปแบบการดำเนินชีวิต ได้ 5 แบบ คือ 1) กลุ่มดื่มเพื่อการพักผ่อน (Relaxing lifestyle) 2) กลุ่มดื่มกับมื้ออาหาร (Dining ambience) 3) กลุ่มดื่มเพื่อความสนุกสนาน (Fun and entertainment) 4) กลุ่มดื่มเพื่อเข้าสังคม (Social aspiration) และ 5) กลุ่มดื่มเพื่อการท่องเที่ยว (Travel lifestyle)

2. ความเกี่ยวพันกันระหว่างสินค้าและผู้บริโภค

ความเกี่ยวพันกันระหว่างสินค้าและผู้บริโภค หมายถึง ระดับความเกี่ยวข้องของ ผลิตภัณฑ์ ซึ่งส่งผลต่อการกำหนดลักษณะของพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อสินค้าของลูกค้ากลุ่มเป้าหมาย Lockshin et al. (1997) ได้จัดกลุ่มผู้บริโภค ไวน์ในประเทศอสเตรเลียไว้ ดังนี้

ก. กลุ่มซ่างเลือก (Choosy buyer) เป็นกลุ่มที่

ก่อนซื้อต้องหาข้อมูลมาก ๆ เกี่ยวกับสินค้า รายห้อ เพื่อประกอบการตัดสินใจซื้อ

ข. กลุ่มตระหนักในตราสินค้า (Brand conscious) ไม่ชอบการหาข้อมูล แต่จะยึดมั่นในตราสินค้า ที่เคยบริโภคเป็นหลักในการตัดสินใจซื้อ

ค. กลุ่มไม่นึ่นความเกี่ยวพัน (Uninvolved consumer) ไม่นึ่นผลิตภัณฑ์และตราสินค้า บริโภคออะไรก็ได้

ง. กลุ่มเน้นกระบวนการซื้อ (High involve in purchasing process) ต้องการมีส่วนร่วมในกระบวนการซื้อ แต่ไม่นึ่นผลิตภัณฑ์และตราสินค้า

จ. กลุ่มเน้นผลิตภัณฑ์ (Lazy involved consumer) ให้ความสนใจผลิตภัณฑ์ แต่ไม่นึ่นตราสินค้า และการมีส่วนร่วมในกระบวนการซื้อ

จากการศึกษาของ Johnson and Bastian (2007) พบว่าผู้บริโภคที่มีความเชี่ยวชาญในไวน์ทั้งในเชิงความรู้ เกี่ยวกับสินค้าและความสามารถในการแยกแยะกลิ่น จะมีอัตราการบริโภคไวน์สูงกว่ากลุ่มผู้บริโภคที่มีความเชี่ยวชาญปานกลางและกลุ่มเชี่ยวชาญต่ำ

3. แรงจูงใจในประโยชน์ของสินค้า

Dubow (1992) ได้แบ่งลักษณะผู้บริโภคจากการพิจารณาประโยชน์ของผลิตภัณฑ์ในการบริโภคไวน์ ดังนี้

ก. ผู้ชื่นชอบรสชาติของไวน์ (The wine itself)

ข. ผู้ดื่มไวน์เพื่อความผ่อนคลาย (Introspective)

ค. ผู้ดื่มไวน์เพื่อประปิมานและออกစอล์ที่ต่ำกว่า เครื่องดื่มนิดเด่น หรือดื่มเพื่อสุขภาพ (Semi-temperate)

ง. ผู้ดื่มไวน์เพื่อเข้าสังคม (Social)

ค. ผู้ดื่มไวน์เพื่อสร้างภาพลักษณ์ความมีระดับ (Image-conscious)

4. ปัจจัยวัฒนธรรม

ปัจจัยวัฒนธรรมส่งผลต่อการบริโภคไวน์ เช่น การที่คนจีนซื้อไวน์เป็นของขวัญของกำลังกับบุคคลที่เคารพพระไวน์เป็นสินค้าแสดงถึงความมีคุณค่า (Yu et al., 2009) โดยเฉพาะไวน์แดงที่สีของไวน์แสดงถึงความสุขและการเฉลิมฉลองในสังคมคนจีน (Jenster & Cheng, 2008) ในขณะที่ไวน์ขาว สำหรับคนจีนแล้วแสดงถึงความตาย ทำให้ไวน์ขาวไม่สามารถทำตลาดกับผู้บริโภคชาวจีนได้

จากการระบุถึงปัจจัยข้างต้นในการบริโภคไว้น นักการตลาดสามารถเลือกแบ่งกลุ่มพฤติกรรมผู้บริโภค ซึ่งแต่ละกลุ่มนั้นมีความต้องการที่แตกต่างกัน นักการตลาดต้องเลือกกลุ่มที่สามารถเจาะตลาดและทำให้ ผู้บริโภคเห็นความแตกต่างของผลิตภัณฑ์ที่โดดเด่นจาก คู่แข่งขัน เช่น กลุ่มรายได้สูง ใช้การสร้างตราสินค้าเป็น หลัก เพราะสินค้าในนั้นผู้บริโภคจะต้องมีความเชื่อมั่นใน ตราสินค้า จึงทำการตัดสินใจซื้อ ในทางตรงกันข้าม กลุ่มที่มี รายได้น้อย และอายุน้อย ควรใช้กลุ่มที่ราคาและกิจกรรม การส่งเสริมการขาย และถ้าจะนำกลุ่มนี้ไปใช้ในประเทศ อื่น ๆ ข้อควรพิจารณาอีกประเด็น คือ ประชากร ณ ประเทศ นั้น ๆ ส่วนใหญ่อยู่และรายได้ปานกลาง ผู้ผลิตสามารถ เลือกเจาะตลาดกลุ่มผู้บริโภคที่เป็นกลุ่มใหญ่ที่สุด เพื่อสร้าง โอกาสทางการขาย หรือถ้าจะเจาะตลาดกลุ่ม อายุน้อย ใช้กลุ่ม การใช้ตราสินค้าที่ไม่เหมือนกัน เช่น ไวนี่ห้อ Kayra ที่เน้น จำหน่ายให้กลุ่มผู้บริโภคที่อายุน้อย

สำหรับกิจกรรมส่งเสริมการขายที่เหมาะสม สำหรับอุตสาหกรรมไวน์นอกเหนือจากการโฆษณาทาง โทรทัศน์และวิทยุแล้ว การจัดกิจกรรม (Event) ช่วยให้ ผู้บริโภครู้จักสินค้า เช่น เทศกาลชิมไวน์ หรือ การเป็น สถาปนิชเซอร์ไห้แก่ชั้นรุ่นหรือกิจกรรมต่าง ๆ ของผู้บริโภค แต่ละกลุ่ม

การสร้างภาพลักษณ์สินค้า เป็นกลุ่มที่ต้องเรียนรู้ พฤติกรรมผู้บริโภค และกำหนดส่วนแบ่ง ตลาดที่ต้องการจะใช้ชัดเจน งานนี้จึงพิจารณากลุ่มที่ เหมาะสมในการเข้าถึงกลุ่มผู้บริโภคแต่ละกลุ่มที่มีความ ต้องการแตกต่างกัน ด้วยการใช้ทั้งกลุ่มที่ด้านผลิตภัณฑ์ ราคา การโฆษณา และการส่งเสริมการขาย

การให้ความรู้เกี่ยวกับไวน์แก่ผู้บริโภคเป็นอีก ประเด็นที่นักการตลาดต้องคำนึงถึง ผู้บริโภคนางกลุ่มที่ ต้องการข้อมูลก่อนการตัดสินใจซื้อ ต้องการพนักงานขาย ที่มีความรู้เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ การโฆษณา จุดขาย หรือการ ทำใบเรียบร้อยเชิงนโยบาย เกี่ยวกับไวน์ของตนในงานนิทรรศการ ต่าง ๆ รวมทั้งการเปิดบ้านต้อนรับผู้บริโภคที่สนใจศึกษา เกี่ยวกับไวน์ให้มากขึ้น ตอนกระบวนการผลิตไวน์ และการ ให้ความรู้เกี่ยวกับไวน์และอาหารที่ควรรับประทานคู่กัน

สุดท้ายคือการให้ความสำคัญกับบรรจุภัณฑ์ ผลิตภัณฑ์ต้องอยู่บนชั้นวาง ข้อมูลของผู้บริโภคที่ สามารถบ่งบอกถึงคุณภาพทั้งภายในและภายนอก เช่น คุณภาพภายใน คือ คุณลักษณะของสินค้า ได้แก่ พันธุ์ของ องุ่น แหล่งผลิต ผู้ผลิต และประเภทของไวน์ คุณภาพภายนอก คือ ราคา การออกแบบบรรจุภัณฑ์ การออกแบบป้ายฉลาก และตราที่ห่อสินค้า เมื่อจากการออกแบบฉลากมีความ สัมพันธ์กับภาพลักษณ์สินค้า ดังคำกล่าวว่า “Consumers shop with their eyes” ลูกค้าใช้ตาในการประเมินสินค้า การเลือกใช้สีสัน การวางแผนตัวอักษรและภาพประกอบ จึงต้อง ถูกออกแบบอย่างเหมาะสมเจาะ

สรุปได้ว่า ผู้ผลิตและนักการตลาดในอุตสาหกรรม ไวน์ ต้องเรียนรู้ พฤติกรรมผู้บริโภค และกำหนดส่วนแบ่ง ตลาดที่ต้องการจะใช้ชัดเจน งานนี้จึงพิจารณากลุ่มที่ เหมาะสมในการเข้าถึงกลุ่มผู้บริโภคแต่ละกลุ่มที่มีความ ต้องการแตกต่างกัน ด้วยการใช้ทั้งกลุ่มที่ด้านผลิตภัณฑ์ ราคา การโฆษณา และการส่งเสริมการขาย

บรรณานุกรม

- Agnoli, L., Begalli, D., & Capitello, R. (2011). Generation Y's perception of wine and consumption situations in a traditional wine-producing region. *International Journal of Wine Business Research*, 23(2), 176-192.
- Barber, N., & Almanza, B. (2006). Influence of wine packing on consumers' decision to purchase. *Journal of Foodservice Business Research*, 9(4), 83-98.
- Blackwell, R., Miniard, P., & Engel, J. (2006). *Consumer Behavior* (International student edition), Mason, OH: Thomson Higher Education.
- Charters, S. (2006). *Wine and Society*. Oxford: Elsevier Butterworth-Heinemann.
- Dubow, J. (1992). Occasion-based vs user-based benefit segmentation: a case study. *Journal of Advertising Research*, 2, 11-18.
- Franson, P. (2006). Labels gone wild. *Wine Enthusiast*, March.
- Gunay, G. N., & Baker, M. J. (2011). The factors influencing consumers' behavior on wine consumption in the Turkish wine market. *EuroMed Journal of Business*, 6(3), 324-341.
- Hoffman, C. (2004). When consumers buy wine, what factors decide the final purchase?. *Wine Industry Journal*, 19, 82-91.
- Hussin, M., Cholette, S., & Castaldi, R. (2007). Determinants of wine consumption of US consumers: an econometric analysis. *International Journal of Wine Business Research*, 19, 49-62.
- Jenster, P., & Cheng, Y. (2008). Dragon wine: developments in the Chinese wine industry, *International Journal of Wine Business Research*, 20(3), 244-259.
- Johnson, T., & Bastian, S. (2007). A preliminary study of the relationship between Australian wine consumers' wine expertise and their wine purchasing and consumption behavior. *Australian Journal of Grape and Wine Research*, 13, 186-197.
- Lockshin, L., Spawton, A., & Macintosh, G. (1997). Using product, brand and purchasing involvement for retail segmentation. *Journal of Retailing and Consumer Services*, 4, 171-183.
- Organization Internationale de la vigne et du vin (OIV). (2008). *Situation et statistiques de secteur vitivinicole mondial*. Retrieved June 20, 2011, from http://news.reseau-concept.net/pls/news/p_entree?i_sid=&i_type_edition_id=20508&i_section_id=&i_lang=33.
- Sherman, S., & Tuten, T. (2011). Message on a bottle: the wine label's influence. *International Journal of Wine Business Research*, 23(3), 221-234.
- Smith, D.E., & Mitry, D. J. (2007). Cultural convergence: consumer behavioral changes in the European wine market. *Journal of Wine Research*, 18(2), 107-112.
- Thach, E., & Olsen, J. (2004). The search for new wine consumers: marketing focus on consumer lifestyle or lifecycle?. *International Journal of Wine Marketing*, 16, 44-57.
- Yu, Y., Sun, H., Goodman, S., Chen, S. & Ma, H. (2009). Chinese choices: a survey of wine consumers in Beijing. *International Journal of Wine Business Research*, 21(2), 127-138.